

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۳، دوره ۷، شماره ۳، صص ۶۷۵-۶۴۳
بررسی نقش حکمروایی خوب در پایداری روستاها و ضرورت مدیریت کارآمد منابع انسانی
(مورد مطالعه روستاهای بدوستان غربی شهرستان هریس)

لطیفه خلیلی^۱، فاطمه کاظمیه^{۲*}، حسین یاداور^۳

۱- دانشگاه تبریز، دانشکده کشاورزی، کارشناس ارشد گروه ترویج و توسعه روستایی، شهر تبریز، ایران،

۲- دانشگاه تبریز، دانشکده کشاورزی، دانشیار گروه ترویج و توسعه روستایی، شهر تبریز، ایران

kazemiyeh@tabrizu.ac.ir

۳- دانشگاه تبریز، دانشکده کشاورزی، استادیار دانشگاه تبریز گروه ترویج و توسعه روستایی، شهر تبریز، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۲۵

چکیده

موضوع حکمرانی خوب با هدف دستیابی به توسعه پایدار، مطرح شده که در آن بر کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار، حفاظت و تجدید حیات محیط زیست و رشد و توسعه زنان تأکید می‌شود که همه این‌ها با حکمروایی خوب امکان تحقق می‌یابد. در واقع می‌توان بیان کرد که حکمروایی خوب الگوی جدیدی برای توسعه پایدار انسانی با سازوکار تعاملی سه بخش دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی است تا به موجب آن کشورها بتوانند از همه‌ی توانمندی‌های خود در توسعه همه جانبه استفاده کنند. بر همین اساس پژوهش حاضر بررسی نقش حکمروایی خوب روستایی در پایداری روستاها و ضرورت مدیریت کارآمد منابع انسانی در روستاهای بدوستان غربی شهرستان هریس می‌باشد. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نحوه جمع‌آوری اطلاعات توصیفی - پیمایشی بود. جامعه آماری مورد مطالعه، ۴۸۲۸ نفر سرپرستان خانوار روستاهای دهستان بدوستان غربی شهرستان هریس بودند. روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای بود، برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی مورگان استفاده شد. حجم نمونه سرپرستان خانوار ۳۵۷ بدست آمد. ابزار سنجش پرسشنامه بود. پرسشنامه‌ها از نظر سنجش روایی و پایایی مورد بررسی قرار گرفت. از ضریب آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی استفاده شد. یافته‌های استنباطی پژوهش حاکی از آن است که در بررسی شاخص‌های هشتمانه حکمروایی خوب، شاخص توافق جمعی و کارایی و اثر بخشی با میانگین ۳/۱۹ در بالاترین وزن و روستای شیخ‌رجب در شاخص مشارکت و روستای شاملو در شاخص عدالت محوری با میانگین ۲/۳۰ پایین‌ترین وزن را کسب کردند. کلمات کلیدی: توسعه پایدار، حکمروایی خوب، فقر، مدیریت کارآمد، مشارکت

۱-مقدمه

در نظام سرمایه‌داری معاصر، شهر به عنوان مکان مناسب و شهرنشینی به عنوان شیوه مطلوب زیست در آن به شمار می‌آید. رسوخ و نفوذ فرهنگ سرمایه‌داری در جهان سوم از جمله ایران گرایش به صنعتی شدن را به دنبال داشت و صنعت مونتاژ و وابسته، به عنوان نماد بارز آن عوارض و ضایعات جبران‌ناپذیری را در ساختار اقتصادی - اجتماعی جامعه ایران به جای گذاشت که از جمله پیامدهای آن تمرکز شهری ناهمگون و رشد شتابان جمعیت شهری در اثر مهاجرت گسترده روستا- شهری است روندی که در حقیقت موج انتقال جمعیت عمدتاً فقیر به شهرها می‌گردد. گسترده‌گی زندگی شهری و شهرگرایی و تمرکز سرمایه در شهرها و در نتیجه موجب بی‌توجهی به مناطق روستایی شده است، که سبب شکل‌گیری جریان جمعیتی یا به عبارت دیگر مهاجرت از روستاها به سمت شهرها و بالعکس می‌شود. در راستای تلاش برای ارتقاء کیفیت زندگی، تأمین نشاط، سرزندگی، زیست‌پذیری شهری به یکی از دغدغه‌های اصلی نظام مدیریت شهری و هدف بسیاری از برنامه‌های شهری تبدیل شده است (یزدانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۴۴۳). یکی از مهم‌ترین مسائل کشورها در دوره‌های مختلف، بررسی شیوه‌های بهبود و پیشرفت و در مجموع، توسعه مناطق روستایی است. تجربه روند توسعه در کشورهای توسعه یافته نشان می‌دهد که توسعه روستایی یک ضرورت اساسی برای توسعه ملی است. اگر قرار است توسعه در کشورهای جهان سوم نیز انجام گیرد و خود پایدار باشد باید از مناطق روستایی شروع گردد؛ زیرا مسائل اساسی مثل فقر گسترده، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت، بیکاری فزاینده و ... تماماً ریشه در رکود و اغلب سیر قهقراپی زندگی اقتصادی مناطق روستایی دارد. بر این اساس در ایران در سال‌های اخیر توجه بیشتری به توسعه روستایی شده است دستیابی به توسعه پایدار روستایی بدون اتخاذ نگرش نسبت به مشارکت مردمی امکان‌پذیر نیست. مشارکت در توسعه روستایی مشارکت در توسعه است. این نوع مشارکت تمام سطوح جامعه، نیازها و ابعاد آن، از زندگی فردی تا گروهی را پوشش می‌دهد در طی دهه‌های ۱۹۵۰ تا اواخر دهه ۱۹۷۰ رویکردهای متفاوتی جهت دستیابی به توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه به اجرا گذاشته شد. مهم‌ترین این رویکردها شامل تأمین نیازهای اساسی و توسعه یکپارچه روستایی بود. نتیجه بررسی - های نهادهای بین‌المللی نشان داد، اجرای برنامه‌های توسعه روستایی در این کشورها موفقیت‌های چندانی را به همراه نداشته است (صادقی و ستایش منش، ۱۴۰۲: ۷۷۹). واژه «حکروایی» یکی از مفاهیم کلیدی در حوزه نظریه‌ها و روش‌های اداره سطوح مختلف جامعه تبدیل شده و اغلب از واژه «حکومت»^۱ متمایز

^۱Government

می‌شود. حکمروایی، به مفهوم فرآیند تصمیم‌گیری و اجرای آن، مجموعه‌ای از ارزش‌ها، هنجارها، فرآیندها و نهادها را در بر می‌گیرد که از طریق آن‌ها مدیریت توسعه جامعه، به طور رسمی و غیررسمی صورت می‌گیرد. حکمروایی، هم با مسئولیت حکومت و هم با تعهد شهروندان ارتباط دارد و از این رو، دولت و سایر ارکان جامعه را در سطوح محلی، منطقه‌ای و ملی را شامل می‌شود (رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۴).

مفهوم حکمروایی محلی، وسیع‌تر از حکومت محلی (واحد سیاسی و سازمان قانونی در قلمرو محلی) و بیانگر اقتدار سیاسی، اقتصادی و مدیریتی به وسیله شبکه‌ای از کنشگران رسمی حکومت محلی، بخش خصوصی و نهادهای مدنی در حوزه‌های شهری و خصوصاً روستایی است آنچه که محلی بودن حکمروایی را تعیین می‌کند میزان مشارکت موثر ساکنان و کنشگران محلی در تعیین آرمان‌ها و خواسته‌های محلی و تلاش مشترک برای تحقق اهداف و خواسته‌های جامعه محلی است در حکمروایی محلی، شبکه‌ای از کنشگران حکومت محلی، بخش خصوصی، تشکل‌های غیردولتی، مدنی و نمایندگان دولت مرکزی، اولویت‌ها و مسائل محلی را شناسایی و برای تحقق خواسته‌ها و رفع مشکلات با یکدیگر تشریک مساعی می‌کنند بنابراین حکمروایی محلی اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری در مدیریت امور جامعه محلی و شامل سازوکارها، جریان‌ها و نهادهایی است که از طریق آن‌ها شهروندان و گروه‌ها علائق‌شان را ابراز و حقوق قانونی‌شان را اعمال می‌کنند تعهدات‌شان را انجام می‌دهند و به تعدیل تفاوت‌های‌شان می‌پردازند (منوچهری، ۱۴۰۱: ۱۸۷).

در حکمرانی خوب، بین سه رکن اصلی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی ارتباط نزدیکی وجود دارد، که سبب می‌شود از امور عمومی به شکل صحیح‌تر و بهینه‌تری بهره‌برداری شود. ارتباط صحیح موجود بین سه رکن فوق‌زمینه را برای تحقق حکمرانی خوب در ابعاد مختلف می‌سازد. توسعه پایدار چهار بعد اساسی دارد که تحقق آن منوط به همکاری نزدیک دولت، بخش خصوصی و نهادهای مدنی است. این چهار بعد عبارتند از حمایت محیطی، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و توسعه نهادی بر اساس این چهار بعد چهار رویکرد در مدیریت توسعه پایدار قابل تفکیک است: رویکرد اقتصادی، رویکرد محیطی، رویکرد اجتماعی و رویکرد نهادی. تحقق هدف‌های توسعه پایدار مستلزم مدیریت رویکردهای اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و نهادی است. حکمرانی خوب و توسعه پایدار دو جنبه کلیدی مشترک دارند: نخست اینکه هدف هر دو گسترش مشارکت عمومی است. هر دو محیطی را ایجاد می‌کنند که در آن دولت‌ها، سازمان‌های اجتماعی، بخش خصوصی و افراد بتوانند در برنامه‌ریزی و مدیریت جامعه، مشارکت فعال داشته باشند. دوم

اینکه هر دو هم فرایندگرا و هم نتیجه‌گرا هستند. دستیابی به حکمرانی خوب و پایداری مستلزم وجود نظام برنامه‌ریزی و نظارت مستمر است در هر حال توافق جهانی بر این است که حکمرانی خوب با به کارگیری قوانین مشخصی موجب توسعه‌ی پایدار شود. امروزه حکمرانی خوب یا اداره مناسب امور حکومتی به عنوان یک مقوله پذیرفته شده در بحث توسعه‌ی پایدار مطرح می‌شود و نیاز به همکاری دولت با بخش خصوصی و نهادهای مدنی و مردم در جهت توسعه کشور دارد بنابراین نیل به توسعه‌ی پایدار متضمن تغییر شکل شیوه اداره کشور، برنامه‌ریزی و اجرای آن و دستیابی به حکمرانی خوب است (صدیقی، ۱۳۹۲). ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد از جمله ضروری‌ترین کارکردهای یک نظام حکومتی پایدار، و در عین حال از اصلی‌ترین پایه‌های استحکام آن محسوب می‌شود. بر این اساس دولت‌ها با ساختارها و گرایش‌های فلسفی و ایدئولوژیکی مختلف، برای بقای نظامی که بر اساس آن مشروعیت یافته‌اند، همواره ارتقاء سلامت اداری و مقابله با فساد را سرلوحه برنامه‌های خود قرار می‌دهند، زیرا پیشرفت و اعتلای خود را مرهون آن می‌دانند. که در این پژوهش به بررسی نقش حکمروایی خوب روستایی و ضرورت رسیدن به مدیریت کارآمد منابع انسانی در روستاهای بدوستان غربی شهرستان هریس پرداخته شده است.

در این مطالعه سعی شده است تا جایی که مطالعات در دسترس بوده، خلاصه‌ای از اهداف و نتایج این مطالعات در دو بخش پژوهش‌های داخلی و خارجی گردآوری شده است که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌گردد.

مطالعات داخلی:

سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان: نقش مدیریت محلی در کاهش آسیب‌پذیری کالبدی با رویکرد حکمروایی خوب دهستان بهمنی سرحد غربی، نشان داده‌اند: بین حکمروایی خوب روستایی و توسعه کالبدی رابطه مستقیم و شدید وجود دارد و با پایین بودن سطح مدیریت محلی و حکمروایی خوب روستایی سطح توسعه کالبدی نیز پایین خواهد بود.

شریف‌زادگان و قانونی (۱۳۹۶) در پژوهشی به تحلیل رابطه حکمروایی خوب کشورها و کیفیت زندگی شهرها، رفاه اجتماعی پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد، تصمیم‌گیران و مسئولان ملی و محلی اگر خواستار بهبود کیفیت زندگی شهروندان هستند، یکی از اقدامات مناسب برای دستیابی به این هدف، افزایش کیفیت حکمروایی در کشورها و شهرهاست.

زیاری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان: سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهرها در شهر بوشهر به این نتیجه رسیدند که بین حکمروایی خوب و زیست‌پذیری رابطه ضعیف تا متوسطی وجود دارد.

خلیلی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تحلیل رهیافت حکمروایی خوب در پایداری روستاها (مورد مطالعه روستاهای دهستان بدوستان غربی شهرستان هریس)، به این نتیجه رسیدند که روستاهای مورد مطالعه با توجه به امتیازات به دست آمده برای آنها در کل در سطح پایداری متوسط قرار گرفته‌اند.

ادهم ملکی و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ی خود ظرفیت‌سازی نیروی انسانی را برای کاربرد رهیافت مدیریت مشارکتی، لزوم تعیین دقیق وظایف و اختیارات طرفین (دولت‌ها و تشکل‌ها)، برنامه‌ریزی و ارزشیابی مدیریت مشارکتی با حضور کشاورزان و آموزش بهره‌برداران مورد تاکید قرار داده‌اند.

مطالعات خارجی

کمیل ریز و کیناگا مازورک (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان مبانی معاصر نظریه توسعه شهری مورد مطالعه: نظریه‌های شهر هوشمند، آرام و فشرده به بررسی ابعاد و شاخص‌های این سه نظریه پرداخته است. در این تحقیق شاخص‌هایی نظیر حفاظت از محیط‌زیست، ذخیره و مراقبت از منابع طبیعی، بازیافت یا بازگردانی مواد، عدالت و برابری اجتماعی، استفاده از تکنولوژی‌های مدرن، مراقبت و حفاظت از ارزش‌ها و سنت‌های محلی، تولید غذا و کشاورزی ارگانیک، ارتباط نظریه با توسعه پایدار، ارتقا پایداری حمل و نقل، مدیریت پایدار منابع آب، ارتقاء یک سبک زندگی خاص مهمان نوازانه که یک شهر ارائه می‌دهد و در نهایت پیاده‌سازی نظریه‌ها در سه نظریه شهر هوشمند، فشرده و آرام مورد ارزیابی قرار گرفت و مشخص شد که در نظریه شهر آرام به همه شاخص‌ها توجه می‌شود و این در حالی است که در نظریه شهر فشرده و هوشمند شاخص‌های تولید غذا و کشاورزی ارگانیک و مراقبت و حفاظت از ارزش‌ها و سنت‌های محلی مورد توجه قرار نمی‌گیرد. با عنایت بر تحقیقات انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که در خصوص پژوهش حاضر تحقیق مشخصی انجام نگرفته است.

یامر^۲ (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای با عنوان چالش‌ها و چشم‌اندازهای سیاست‌گذاری در اتیوپی بیان می‌دارد اجرای یک طرح حکمروایی مطلوب در اتیوپی و مدلی که در آن حقوق همه ذینفعان رعایت گردد، و یک حس

² Yamur

همکاری مشارکتی ایجاد نماید، باید با ایجاد شبکه‌های همکاری مستمر و خوب با کلیه دست‌اندرکاران را فراهم آورده و بهبود فضای رقابتی در مقاصد گردشگری کشورهای منطقه آفریقا کمک نماید.

لذا این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سوال زیر می‌باشد:

در اجرای حکمروایی خوب و مدیریت کارآمد چه عواملی و موانعی دخیل هستند؟

۲- مبانی نظری پژوهش

توسعه پایدار: پایداری، به عنوان یکی از مفاهیم مهم برنامه‌ریزی، از آغاز آن در اقتصاد و تفکر زیست-محیطی پدید آمده و بعدها به دور گسترده‌ای برای ارزیابی توسعه استفاده شده است توسعه پایدار، حالت تعادل و توازن میان ابعاد مختلف توسعه در سه اصل پایداری محیط‌زیست، پایداری اقتصادی و پایداری اجتماعی و یکی از اهداف اساسی در جغرافیاست که تقویت ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و کالبدی را جست و جو می‌کند و به ملاحظات زیست‌محیطی توجه خاص دارد (یزدانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۴۴۵).

توسعه پایدار، توسعه‌ای است که به نسل‌های آینده اجازه می‌دهد تا حداقل در سطح رفاه نسل کنونی زندگی کنند. بنابراین برای پایداری توسعه، رفاه اقتصادی، توسعه اجتماعی و پایداری محیط زیست، هر سه به طور توأمان باید خطاب توجه قرارگیرند و نادیده گرفتن هر یک از این سه رکن می‌تواند دو رکن دیگر را به زوال بکشاند (خلیلی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۲). توسعه پایدار، نیازمند حکمرانی خوب است تا مشارکت مردم را در پی داشته باشد و از این طریق بتواند از سرمایه اجتماعی موجود در جامعه، برای به ثمر رساندن برنامه‌هایی که در این چارچوب تدوین می‌شوند، بهره‌گیرد (صدیقی، ۱۳۹۲). توسعه پایدار نوعی راهکار توسعه است که تمامی دارایی‌ها، منابع طبیعی و منابع انسانی از جمله دارایی‌های مادی و فیزیکی را برای افزایش درازمدت رفاه و بهروزی تحت کنترل قرار می‌دهد. توسعه پایدار به عنوان یک هدف، سیاست‌ها و برنامه‌هایی را که از استانداردهای فعلی زندگی مبتنی بر تخلیه‌ی منابع تولید، شامل منابع طبیعی، حمایت کرده و برای نسل‌های آینده فقر و خطرات بسیاری را برجا می‌گذارد، رد می‌کند (عبدی، ۱۳۹۴). تحقق هدف‌های توسعه پایدار مستلزم مدیریت رویکردهای اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و نهادی است. حکمرانی خوب و توسعه پایدار دو جنبه کلیدی مشترک دارند: نخست اینکه هدف هر دو گسترش مشارکت عمومی است. هر دو محیطی

را ایجاد می‌کنند که در آن دولت‌ها، سازمان‌های اجتماعی، بخش خصوصی و افراد بتوانند در برنامه‌ریزی و مدیریت جامعه، مشارکت فعال داشته باشند. (صدیقی، ۱۳۹۲).

۱-۲- معنا و مفهوم واژه حکمروایی

واژه حکمروایی از لغت یونانی *Kybernetes* و *Kybernan* گرفته شده و معنی آن هدایت و راهنمایی کردن و یا چیزها را در کنار هم نگه داشتن است حکمروایی به کارگیری توانایی و قدرت مردم به معنی سیاست بازی و عمل به سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های عمومی است. حکمروایی به روش، شیوه، یا نظام اداره‌ای اشاره دارد که مرز بین سازمان‌ها و بخش عمومی و خصوصی را نفوذ پذیر کرده است. ماهیت حکمروایی در ارتباط متقابل و کنش و واکنش بین و درون نیروهای حکومتی و غیرحکومتی است (سنجرانی، ۱۳۹۶). از حکمروایی و حکمروایی خوب تعاریف بسیاری شده است حکمروایی در لغت به معنای اداره و تنظیم امور است و به رابطه میان شهروندان و حکومت‌کنندگان اطلاق می‌شود. در فرهنگ لغت آمریکایی هریتیچ واژه حکمروایی به عنوان فعالیت، شیوه عمل و یا قدرت حکمرانان دولت معنا شده است. در فرهنگ لغت انگلیسی آکسفورد، "حکمروایی" فعالیت و یا روش حکمرانان، اعمال کنترل یا قدرت بر فعالیت‌های زیردستان، نظامی از قوانین و مقررات، تعریف شده است (عظیمی‌آملی و همکاران، ۱۳۹۰). حکمروایی نوعی فرآیند متضمن نظام بهم پیوسته‌ای است که هم حکومت و هم اجماع را در برمی‌گیرد. در حقیقت از طریق بسیج گروه‌ها برای مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، کنش متقابل میان مردم و دولت را به وجود می‌آورد. براساس تعاریف برنامه سازمان ملل متحد، حکمروایی خوب عبارت است از مدیریت امور عمومی براساس حاکمیت قانون، دستگاه قضایی کارآمد و عادلانه و مشارکت گسترده مردم در فرآیند حکومت‌داری است (اسفرم، ۱۳۹۳). حکمروایی خوب به دنبال افزایش استانداردهای زندگی نظیر آموزش، بهداشت، درمان بهتر، حمایت از منابع طبیعی، حفظ محیط‌زیست سالم، توسعه مساوات طلبانه و توسعه مردم سالارانه است، براین اساس روستائیان باید بتوانند به شیوه‌های مختلف تصمیم‌گیری در اموری که برزندگیشان تاثیر می‌گذارد مشارکت داشته باشند، برای داشتن یک مشارکت قوی و حداکثری در جامعه روستایی، ایجاد شبکه‌های مشارکت مدنی یکی از اجزای ضروری سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود، هرچه این شبکه‌ها در جامعه روستایی متراکم‌تر باشد احتمال همکاری روستائیان در جهت منافع متقابل بیشتر است، این شبکه‌ها ارتباطات را تسهیل کرده و جریان اطلاعات را در مورد قابل اعتماد بودن افراد بهبود می‌بخشد، از سوی دیگر ارتباطات بیشتر بین مشارکت جویان باعث اعتماد متقابل بیشتر آن‌ها شده و روند همکاری آن‌ها را

تسهیل می‌کند به این ترتیب معلوم می‌شود که رهیافت حکمروایی خوب روستایی دارای یک مسئولیت اجتماعی برای ایجاد دموکراسی واقعی بر شالوده‌هایی از مشارکت موثر دموکراتیک از جانب مردم روستایی است. به این ترتیب شبکه‌های اجتماعی قوی محلی روستایی توانایی این را دارند که مشکلات روستاها را شناسایی کرده و آن‌ها را برطرف کنند، به این اعتبار، حکمروایی خوب روستایی نمونه یک دولت است که قلمرو آن کوچک بوده و به حل مشکلات روستائیان کمک شایان توجهی می‌کند بدین ترتیب ملاحظه می‌شود که رهیافت حکمروایی خوب روستایی توانمندی قابل ملاحظه‌ای در تبیین واقعیت‌ها داشته و می‌تواند در زمینه سیاست‌گذاری توسعه پایدار روستایی به عنوان راهنمای عمل مناسبی به کار گرفته شود، چرا که هم به توسعه ظرفیتی و هم نهادسازی و توانمندسازی روستائیان توجه جدی دارد و به دلیل همین ویژگی‌هاست که امروزه این رهیافت جایگاه ویژه‌ای در تحقیقات علمی جوامع و سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی پیدا کرده است (خسروی، ۱۳۹۶). نتیجه‌ای که از مجموع بحث‌های مربوط به ابعاد، اهداف و اصول و شاخص‌های حکمروایی خوب گرفته می‌شود این است که حصول به حکمروایی خوب نیازمند انبوه‌کثیری از ابتکار عمل بخش‌های خصوصی، عمومی و سازمان‌های جامعه مدنی است که برای دستیابی به آن رعایت نکات زیر ضروری است (عظیمی‌آملی و همکاران، ۱۳۹۰).

۲-۲- الگوی مناسب دولت در حکمروایی خوب

الگوی حکمروایی خوب (در حال حاضر) اثربخش‌ترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت است (پورعنقا، ۱۳۹۴). کیفیت حکمروایی از فرهنگ جامعه نشأت می‌گیرد، از این رو این کیفیت از جامعه‌ای به جامعه دیگر و از دوره‌ای به دوره دیگر متفاوت است. به نظر مارتین پیش‌نیاز ضروری برای حکمروایی خوب عبارت از: اعتقاد دسته‌جمعی کنش‌گران سیاسی و اجتماعی به ارزش‌های اخلاقی مشترک است. مهمترین پیش‌شرط تحقق حکمروایی خوب تغییر بنیادی دیدگاه‌ها و نسبت به شیوه اداره عمومی جامعه است این تغییر باید به طور هم‌زمان، هم در دیدگاه‌های کارگزاران و مسئولان بلند پایه و هم مدیران کارگزاران محلی صورت پذیرد (ظاهری و همکاران، ۱۴۰۰). نهادهای مالی بین‌المللی نظیر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول همگی بر این باورند که حکمروایی خوب یک ضرورت حیاتی برای کمک به تحقق برنامه‌های توسعه است (رحیمیان و لطیفی‌ینگجه، ۱۳۹۶). کارشناسان امر معتقدند که اگر چه درباره حکمروایی خوب اصول و معیارهای اساسی و بین‌المللی وجود دارد اما کشورها و ادارات خاص می‌بایستی بر اساس ویژگی‌های خاص خود نیز به تعدیل و بازنگری این الگو پردازند بدین منظور شناسایی تجربه تاریخی یک کشور، نهاد و فرهنگ و ارزش‌های آن

امری مهم و ضروری است هدف حکمروایی خوب این است که یک سازمان یا شرکت را، از همه نظر نسبت به حصول نتایج مورد نظر برای شهروندان و کاربران خدمات متقاعد کند و با یک روش کارا، اثربخش و اخلاقی، آن را به اجرا درآورد این اصل بایستی سرلوحه تمام فعالیت‌های حکمروایی قرارگیرد هر سازمانی دارای اهداف و مقاصد مربوط به خود می‌باشد همچنانکه هرکدام از آن‌ها نیز دارای یکسری مقاصد کلی و عمومی هستند که برای حکمروایی عمومی (دولتی) امری ضروری به نظر می‌آید و شامل ارائه خدمات با کیفیت مناسب، خوب و موفقیت ارزش پول می‌باشد (لطیفی‌بنگجیجه، ۱۳۹۴).

۳-۲- تعریف و مفهوم حکمروایی روستایی

در فرهنگ لغت آمریکایی واژه حکمروایی به عنوان فعالیت، شیوه عمل و یا قدرت حکمراندن دولت معنا شده است. در فرهنگ لغت انگلیسی آکسفورد فعالیت یا روش حکم راندن، اعمال کنترل یا قدرت بر فعالیت زيردستان، نظامی از قوانین و مقررات، تعریف شده است (ارشدی و همکاران، ۱۳۹۵).

حکمروایی نه تنها با تشکیلات دولتی و رسمی و هم‌چنین نهادهای شهری و منطقه‌ای که رسماً امور عمومی را اداره می‌کنند ارتباط می‌یابد، بلکه فعالیت‌های بسیاری از گروه‌های سیاسی و اجتماعی دیگر را نیز در برمی‌گیرد. حکمروایی، حاصل جمع روش‌های گوناگونی است که افراد، نهادها، بخش خصوصی و دولتی، امور مشترک خود را اداره می‌کنند. حکمروایی، فرایند مستمری است که از طریق آن منافع متعارض یا گوناگون می‌توانند باهم سازگار شوند و اقدام جمعی صورت گیرد حکمروایی خوب به مفهوم آن است که فرآیندها و موسسات، نتایجی را ارائه کنند که نیازهای جامعه را برآورده سازند و در کنار آن به بهترین شکل از منابع بهره‌برداری کنند. مفهوم کارآمدی در حیطه حکمروایی خوب استفاده پایدار از منابع طبیعی و حمایت از محیط زیست را نیز در بر دارد (اسماعیلی، ۱۳۹۱).

از این رو توجه و تعمق در الگوی یاد شده، کمک زیادی به یافتن ترکیب جدیدی از همکاری سه بخش دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی در ارائه خدمات عمومی بهتر خواهد نمود. بخش‌هایی که البته خود نیز نقش مهمی در تسهیل الگوی حکمرانی خوب در جامعه دارند. نقش نهادهای مدنی به عنوان مدافع حقوق شهروندی در تقویت مشارکت مردمی به منظور تاثیرگذاری بر سیاست‌گذاری‌های عمومی، نقش بخش خصوصی به عنوان عامل تولید در تقویت سرمایه‌گذاری‌ها و رشد تولید ناخالص ملی به منظور افزایش درآمد سرانه و پویایی اقتصاد و بازار و ایجاد رفاه نسبی، و در نهایت نقش دولت به عنوان تسهیل‌کننده فعالیت‌های

عمومی در فراهم سازی محیطی برای توسعه پایدار به منظور ایجاد ثبات و توسعه عدالت اجتماعی در جامعه، از نقش‌های مهم و اساسی هر یک از بخش‌ها در تسهیل حکمرانی خوب خواهند بود (اسماعیلی، ۱۳۹۱).

حکروایی به شفاف سازی اختلاف بین دولت، بازار و جامعه مدنی و ایجاد سازوکارها و فرایندهایی برای برنامه‌ریزی راهبردی، تصمیم‌گیری و اجرا و نیز به ایجاد ترتیباتی برای مسئولیت‌پذیری در انجام کارها اشاره دارد تعریف سنتی حکروایی اصطلاح "عمل یا فرایند حکومت کردن" است. در این تعریف حکروایی با حکومت مترادف است حکومت به طور خاص به معنی حکمرانی از طریق اعمال اقتدار و نیز اداره امور کشور آمده است. بنابراین حکومت "ساختار سازمانی رسمی و جایگاه تصمیم‌گیری اقتدارمابانه است که در برگیرنده شاخه‌های اجرایی و قانون گذاری کشور و نیز کسانی است، که آن‌ها را کنترل می‌کنند. در مقابل، حکروایی کنش، شیوه یا سیستم اداره‌ای است، که در آن مرزهای بین سازمان‌ها و بخش عمومی و خصوصی در هم می‌روند. جوهره حکروایی، وجود روابط متعامل بین و درون حکومت و نیروهای غیرحکومتی است. حکروایی تلویحاً به معنی اقدام مشترک و بنابراین وجود اهداف مشترک، چارچوب‌های ارزشی، قواعد مشترک، تعامل پیوسته و خواست برای دستیابی به منفعت جمعی است، که از طریق انجام اقدامات انفرادی قابل حصول نیست. حکروایی به روابط بین دولت و جامعه مدنی، حاکمان و حکومت شوندگان و حکومت مربوط است (غلامی، ۱۳۹۳).

۴-۲- اهداف حکروایی خوب روستایی

همان‌گونه که پیش‌تر گفته شد در سال‌های اخیر، موضوع حکروایی مطلوب به دلایلی از جمله ضرورت افزایش کارایی مدیریت روستایی، اعتقاد به اصل خودکفایی و خوداتکایی مدیریت روستایی، ناتوانی مدل‌های سنتی مدیریت روستایی برای پاسخ‌گویی به توسعه مناطق روستایی، افزایش ظرفیت مدیریت در سطوح محلی و افزایش امکان نظارت‌های محلی، حرکت به سمت واگذاری قدرت به مقامات و مسئولان محلی، تأثیر حکروایی مطلوب روستایی بر بهبود شاخص‌هایی چون بهبود سرمایه‌گذاری، تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی از جمله صنعت گردشگری، فقر و نابرابری، توجه به انجمن‌های جامعه مدنی و نهادهای محلی در مدیریت مناطق روستایی در کانون توجه محققان و سیاست‌گذاران قرار گرفته است (ارشدی و همکاران، ۱۳۹۵).

خروجی حکروایی خوب تحقق عدالت اجتماعی، امنیت و نظم اجتماعی، آزادی و رفاه اجتماعی و در کل

زیست‌پذیر کردن مناطق است. به مثابه دیگر در الگوی حکمروایی خوب است که مردم روستایی می‌توانند برای سرنوشت‌شان تصمیم بگیرند مضاف بر این حکمروایی، اعمال قدرت سیاسی، اداری و اقتصادی در مدیریت امور کشورها و در سطوح مختلف (کلان تا محلی) است که در قالب یک فرایند، افراد و گروه‌ها می‌توانند به منافع خود دست یابند بنابراین حکمروایی خوب را روند یا هدفی دانست که باید بتواند فقر، ناامنی و تبعیض را از میان بردارد (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۹).

هدف حکمروایی روستایی خوب نیز در همین راستا و در جهت افزایش سطح کیفیت زندگی روستائیان چه از جنبه مادی و چه از جنبه معنوی و رفع نیازهای اساسی آن‌ها می‌باشد، علاوه بر آن، حکمروایی خوب روستایی، اساساً به حمایت از حقوق قانونی و مشروع روستائیان از قبیل آزادی بیان، آزادی فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی، آزادی عقیده و... نیز برخاسته است. با همه این‌ها، مهمترین اهداف حکمروایی خوب روستایی به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- حضور و تقویت بخش‌های خصوصی و غیردولتی کارآمد
- ۲- تقویت و بازساخت نهادهای جامعه مدنی در جهت استقرار دموکراسی و مشارکت روستائیان
- ۳- عدم تمرکز قدرت و ثروت در دولت مرکزی
- ۴- اصلاح مدیریت بخش عمومی و خصوصی
- ۵- تربیت مدیران محلی کارآمد و نخبگان اجرایی تأثیرگذار
- ۶- افزایش مشارکت و مداخله تمامی افراد و صاحبان منافع در فرآیندهای سیاسی درون جوامع محلی
- ۷- بهبود کیفیت معاش و افزایش امکان زندگی برای همه روستائیان
- ۸- اعتلای امنیت، برابری و پایداری
- ۹- کاهش فقر و جدایی‌گزینی‌های اجتماعی، قومی و فرهنگی و...
- ۱۰- کاهش فساد
- ۱۱- حفظ دموکراسی

۱۲- ایجاد فرصت و امکان برای روستائیان به منظور نشان دادن خواسته‌ها و آمالشان در زندگی
(افزایش اختیارات روستائیان برای ایفای یک نقش فعال)

۱۳- دستیابی به توسعه‌ای مردم سالارانه و برابرخواهانه (عظیمی‌آملی و همکاران، ۱۳۹۰).

۵-۲- اصول حکمروایی روستایی

اصول اصلی حکمروایی خوب که توسط اعضای کمیته همکاری^۳ (DAC) تبیین شد شامل، تساوی در برابر قانون، تقویت مدیریت بخش دولتی، شفافیت و پاسخ‌گویی در راستای تخصیص بودجه، مدیریت هزینه‌های جاری و مبارزه با فساد مطرح می‌شود. طی بیانیه‌ای که در سال ۲۰۰۰ از سوی کمیته توسعه همکاری عنوان شده است: حکمروایی خوب نیازمند رویکردی گسترده نسبت به مشارکت طیف وسیعی از گروه‌ها شامل دولت، مجلس، جامعه مدنی و بخش‌های خصوصی به صورت شفاف و پاسخ‌گویانه است (لطیفی‌ینگجه، ۱۳۹۴).

۵-۲-۱- قانون محوری ۴

حکمروایی خوب روستایی مستلزم، چارچوب‌های قانونی درست و منصفانه‌ای است که به صورت بی‌طرفانه اجرا شود. از سوی دیگر، قوانین کارآمد، مراعات چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌ها، مسئله قانون محوری و قانون‌مندی را در حکمروایی خوب روستایی بیش از پیش مورد توجه قرار می‌دهد، پایبندی به قوانین، نیازمند آگاهی روستائیان و هم‌چنین احترام مسئولان به قانون است. حکمرانی خوب، هم‌چنین مستلزم حمایت کامل از حقوق بشر به ویژه اقلیت‌هاست. اجرای بی‌طرفانه قوانین، مستلزم دستگاه قضایی مستقل و نیروی انتظامی فساد ناپذیر سالم و بی‌طرف است (ارشدی و همکاران، ۱۳۹۵).

۵-۲-۲- مسئولیت‌پذیری ۵

حکمرانی خوب مستلزم وجود نهادهایی مسئول در امر خدمات رسانی به کلیه ذی‌نفعان در چهارچوب زمانی مناسب و معقول است.

³ Development Assistance Committee

⁴ Rule of law

⁵ Responsibility

۵-۲-۳- پاسخ‌گویی و حساب پس‌دهی^۶

در حکمرانی خوب کلیه سازمان‌ها و نهادهای دولتی در کنار بخش خصوصی و نهادهای مدنی بایستی به عامه مردم و کلیه ذی‌نفعان پاسخگو باشند. ضمن اینکه پاسخگویی بدون شفافیت، مسئولیت‌پذیری، و تبعیت از قوانین و حمایت آن، معنا نمی‌یابد.

۵-۲-۴- شفافیت^۷

اطلاعات باید روشن، واضح و در دسترس ذی‌نفعانی باشند که در فراگرد تصمیم‌گیری و اجرای تصمیمات سهم هستند.

۵-۲-۵- اجماع‌گرایی^۸

حکمرانی خوب مستلزم میانجی‌گری و توجه به دیدگاه‌ها، منافع، علائق و سلائق گوناگون موجود در جامعه است تا بدین نحو مقدمات تحقق اجماع و وفاقی عمومی فراهم آید.

۵-۲-۶- مشارکت روستاییان^۹

مشارکت عامه کلید اصلی حکمرانی خوب است. مشارکت افراد می‌تواند عاملی برای هدایت و رهبری و مشروعیت بخشیدن به سازمان‌ها و نهادها باشد. مشارکت مستلزم اطلاع‌رسانی و شفافیت اطلاعات است امری که آزادی بیان و مشارکت داوطلبانه آحاد جامعه را ممکن می‌سازد.

۵-۲-۷- عدالت و برابری^{۱۰}

حکمرانی خوب مستلزم آن است که کلیه اعضا و گروه‌های اجتماعی حتی افرادی که در اقلیت قرار دارند در جامعه دارای سهم و ارزش باشند و به فرصت‌های پیشرفت یا حفظ وضع موجود دسترسی داشته باشند.

² responsiveness

³ Transparency

⁸ Consensus

⁹ Participation of villagers

¹⁰ Justice and equity

۷-۲-۷- کارایی و اثربخشی ۱۱

حکمرانی خوب بدین معناست که فراگردها نتایجی را حاصل کنند که نیازهای جامعه را رفع کرده، و استفاده صحیح از منابع طبیعی و حفظ محیط زیست را نیز در برگیرد (طاهری عطار، ۱۳۸۹).

۷-۲-۸- مشروعیت ۱۲

در حکمروایی خوب روستایی، رابطه درست و قانونمند بین مسئولان، مدیران و تصمیم‌گیرندگان محلی و غیرمحلی با روستائیان مشروعیت را به ارمان می‌آورد، در این رابطه و تعامل فیما بین مسئولان و مجریان امور، تصمیماتشان توسط اکثریت مردم روستایی مورد حمایت و تأیید قرار می‌گیرد در نتیجه می‌توان گفت که مشروعیت یک پدیده دموکراتیک بوده و وقتی در جامعه روستایی بوجود می‌آید که پشتیبانی اکثریت اهالی روستا را طبق قوانین و مقررات به همراه داشته باشد (عظیمی‌املی و همکاران، ۱۳۹۰).

جدول ۱: اصول حکمروایی خوب

اصول پنج‌گانه حکمروایی خوب	معیارها
مشروعیت و حق اظهار نظر ^{۱۳}	مشارکت: کلیه مردم باید در تصمیم‌گیری نقش داشته باشند چه بصورت مستقیم و چه از طریق موسسات واسطه قانونی که نظرات مردم را ارائه می‌کند. این مشارکت گسترده بر اساس آزادی، مشارکت و آزادی بیان و ظرفیت در مشارکت می‌تواند مؤثر باشد. اتفاق نظر: حکمروایی خوب، منافع مختلف را تعدیل می‌کند تا به اتفاق نظر گسترده در خصوص بهترین نفع گروه و بهترین سیاست‌ها و رویه‌ها دست یابد.
هدایت ^{۱۴}	نگرش استراتژیک: رهبران جامعه، دیدگاهی گسترده و بلند مدت در خصوص حکمروایی خوب، توسعه انسانی و آنچه که برای نیل به چنین توسعه‌ای مورد نیاز است، دارند هم‌چنین پیچیدگی‌های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی که این دیدگاه در آن قرار گرفته است به خوبی شناخته شده است.

¹¹ Effectiveness and efficiency

¹² Legitimacy

¹³ legmacy and voice

¹⁴ Direction

<p>پاسخگویی: مؤسسات و فرایندها سعی می‌کنند تا به کلیه ذی‌نفعان ارائه خدمت نمایند. کارایی و اثربخشی: فرایندها و مؤسسات با بهترین استفاده از منابع، نیازها را برآورده می‌سازند.</p>	<p>عملکرد^{۱۵}</p>
<p>مسئولیت‌پذیری: تصمیم‌گیران بخش دولتی و خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی در برابر جامعه و ذی‌نفعان سازمان مسئولند. مسئولیت‌پذیری با توجه به نوع سازمان‌ها و اینکه چه موقع تصمیمات درونی است یا بیرونی، متفاوت خواهد بود. شفافیت: شفافیت براساس جریان آزاد اطلاعات شکل می‌گیرد. فرایندها مؤسسات و اطلاعات به طور مستقیم در اختیار کسانی قرار می‌گیرند که با آن‌ها ارتباط دارند و اطلاعات کافی برای شناخت و نظارت بر آنها ارائه می‌شود.</p>	<p>مسئولیت‌پذیری^{۱۶}</p>
<p>برابری: کلیه مردان و زنان از فرصت بهبود و حفظ سلامتی‌شان برخوردارند. حکومت قانون: چارچوب‌های قانونی باید عادلانه باشد و بدون تبعیض و جانبداری به اجرا درآیند، خصوصاً قوانین مربوط به حقوق انسانی</p>	<p>انصاف و برابری^{۱۷}</p>

منبع: (عظیمی‌آملی و همکاران، ۱۳۹۰)

۶-۲- سلامت اداری و ویژگی‌های نظام اداری سالم

سلامت اداری، وضعیتی است که کلیه عوامل یک سازمان قابلیت تأمین اهداف سازمان را به طور مطلوب داشته و می‌توانند انحراف از هنجارهای اداری و قانونی و موانع اهداف سازمانی را در اسرع وقت شناسایی و تدابیر لازم و به هنگام را برای رفع آنها لحاظ نمایند در تعریف مایلز (۱۹۶۹) از سلامت اداری آمده است «سلامت سازمانی به دوام و بقای سازمان در محیط خود و سازگاری با آن، ارتقا و گسترش توانایی خود برای سازش بیشتر اشاره دارد سازمان سالم، سازمانی است که در مبادله اطلاعات قابل اعتماد است، دارای قابلیت

¹⁵ Performance

¹⁶ Accountability

⁵ Fairness

انعطاف و خلاقیت برای ایجاد تغییرات لازم بر حسب اطلاعات به دست آمده است، نسبت به اهداف سازمان دارای یگانگی و تعهد است. حمایت داخلی و آزادی از ترس و تهدید را فراهم می آورد زیرا تهدید به ارتباط خوب و سالم آسیب می رساند، قابلیت انعطاف را کاهش داده و به جای علاقه به کل نظام، حفاظت از خود را تحریک می کند (منوچهری، ۱۴۰۱: ۱۹۲).

با بررسی ادبیات نظری در زمینه نظام اداری سالم، می توان ویژگی های زیر را برای نظام اداری سالم برشمرد:

دستگاه های نظام اداری بر اساس نیازهای واقعی جامعه شکل گرفته باشند؛

نیروی انسانی سازمانها افرادی با دانش، تعهد سازمانی و با روحیه باشند؛

نظام ها و قوانین نظام اداری جنبه انگیزنده داشته باشند نه بازدارنده

به ارزیابی عملکرد بر اساس برون داده ای واقعی اهتمام ورزد؛

هدایت و رهبری جنبه مشارکتی داشته و قدرت و اختیار توزیع شده باشد؛

انعطاف پذیر و نسبت به محرک های بیرونی به خوبی واکنش نشان دهد و از برخورد خشک و بوروکراتیک پرهیز کند؛

رضایت مشتری را به عنوان اصل اولیه تلقی نماید؛

از بازخوردهای نظام به طور مستمر در اصلاح آن استفاده نماید؛

پاسخگویی، مسئولیت پذیری و گزارش دهی دستگاهها در خصوص عملکردشان به طور جدی مورد توجه قرار می گیرد،

شفافیت، افزایش آگاهی مردم از تصمیمات، عملکرد و سازوکارهای نظام است (منوچهری، ۱۴۰۱: ۱۹۳).

۷-۲- عوامل مؤثر بر تحقق سلامت اداری

تحقق سلامت اداری در یک سازمان یا نظام اداری مستلزم وجود عوامل و منابع مختلفی است تا زمینه های شکل گیری آن فراهم شود. در پژوهش های مختلف، عوامل گوناگونی به عنوان عوامل پیشگیری و مبارزه با

فساد و عوامل تأثیرگذار بر سلامت اداری تبیین شده است. عواملی مانند ساختار سازمان، فرهنگ سازمانی، توانمندسازی منابع انسانی، شفافیت و پاسخگویی، ارزیابی عملکرد، استفاده از فناوری، نظام مالی و تجهیز منابع و... دستگاه‌های نظارتی و عوامل محیطی و فرهنگی (منوچهری، ۱۴۰۱، ۱۹۳).

با توجه به اینکه پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش نقش حکمروایی خوب و مدیریت کارآمد منابع انسانی می‌باشد ابتدا جهت تبیین جایگاه این عامل در بین سایر عوامل مؤثر بر سلامت اداری، در یک دسته‌بندی کلان عوامل تحقق سلامت اداری را به سه دسته (۱) کنترل و نظارت، (۲) فرهنگ سازمانی (۳) عوامل اداری و ساختار دولت، تقسیم کرده و به تبیین آن می‌پردازد. در این دسته‌بندی، عامل تمرکززدایی در زیر مجموعه عوامل اداری و ساختار دولت مورد بررسی قرار گرفته است.

۸-۲- کنترل و نظارت

دستگاه‌های نظارتی از دو طریق رویکرد برخوردی و روانشناختی می‌توانند به حفظ و ارتقای سلامت اداری کمک نمایند. رویکرد برخوردی شامل تحقیقات اداری و جزایی و پیگرد کارکنان متخلف در دستگاه دولتی است از این لحاظ، این سازمان‌ها می‌توانند به طور فعال و متمرکز در پی یافتن کسانی باشند که امانت عمومی را نادیده گرفته‌اند. رویکرد روانشناختی به عنوان رویکردی پیشگیرانه، شامل ایجاد و توسعه محیط مساعد برای افزایش درستکاری در جامعه است و باعث افزایش و رشد اخلاقیات در بین مردم می‌شود. این یک راه حل پایدار و پیشگیرانه است که بر روحیه و ویژگی‌های روانشناختی مردم مبتنی است. هدف از این رویکرد تقویت ارزش‌های دینی و اعتقادی درباره نظم و درستکاری در بین مردم است در نهایت آنچه که باعث می‌شود تا سازمان‌های کنترلی و نظارتی بتوانند در سیاست‌ها و برنامه‌های خود و در نهایت حفظ و ارتقای سلامت اداری موفق عمل نمایند کارآمدی و انسجام دستگاه‌های نظارتی و وجود مبانی حقوقی مستحکم و متقن برای دستگاه‌های نظارتی است (منوچهری، ۱۴۰۱: ۱۹۳).

۲-۹- فرهنگ سازمانی

فرهنگ به عنوان یک عامل کنترل به حساب می‌آید که موجب به وجود آمدن یا شکل دادن به نگرش‌ها در رفتار کارکنان می‌شود. به طوری که شایستگی و تناسب فرد در سازمان، تناسب نگرش‌ها و رفتار فرد با

فرهنگ سازمانی موجب می‌شود که فرد بتواند به عنوان عضوی از سازمان درآید. فرهنگ از جمله اصطلاحاتی است که بیان آن به طور واضح بسیار مشکل است. محیط و فرهنگ عمومی سازمان به عنوان جایی که تمامی باورها، ارزش‌ها و رفتارهای سازمانی ظهور می‌یابد مشخص‌کننده وضعیت سازمان از نظر میزان سلامت اداری می‌باشد. فرهنگ سازمانی با ارائه الگوهای رفتاری به کارکنان، رفتار آن را جهت می‌دهد و همچنین از طریق تثبیت شیوه‌های انگیزش و معرفی برانگیزنده‌های مثبت به کارکنان، موجب می‌شود که آن‌ها در جهت اهداف سازمان گام بردارند. از این راه کارکنان علاقه و توجه کمتری به رفتارهای خلاف قاعده‌های سازمان از خود نشان می‌دهند. فرهنگ سازمانی موجب متعهد شدن کارکنان نسبت به خود و نسبت به گروه می‌شود. همچنین باعث نزدیک شدن کارکنان از نظر روحی و روانی به یکدیگر شده و باعث شکل‌گیری سازمان غیررسمی می‌شود. بر این اساس، سازمان غیررسمی در افراد نوعی تعهد و مسئولیت نسبت به چیزی به وجود می‌آورد که آن چیز بیش از منافع شخصی فرد است. در نهایت فرهنگ سازمانی عاملی برای تثبیت سیستم اجتماعی است. وجود یک فرهنگ قوی و سازنده در سطح سازمان زمینه‌ساز تحقق سلامت اداری خواهد بود. در سازمان‌هایی که فرهنگ قوی وجود دارد اعضای سازمان، از رسالت‌ها و اهداف سازمان آگاهی کامل داشته و نسبت به آن‌ها تعهد دارند و در میان اهداف کارکنان، سازمان و مدیریت، همسویی لازم وجود دارد. کارکنان حداکثر شدن منافع خود را در گروه حداکثر شدن منافع سازمانی می‌دانند که این امر یک عامل مثبت در جهت عملکرد سازمانی و اثربخشی بیشتر است (منوچهری، ۱۴۰۱: ۹۴).

۱۰-۲- عوامل اداری و ساختاری

ساختار سازمانی، راه یا شیوه‌ای است که به وسیله آن، فعالیت‌های سازمانی تقسیم، سازماندهی و هماهنگ می‌شوند. سازمان‌ها ساختارهایی را به وجود می‌آورند تا فعالیت‌های عوامل انجام کار را هماهنگ کرده و اعمال اعضا را کنترل نمایند. ساختار سازمانی در نمودار سازمانی نمایان می‌شود. نمودار سازمانی نیز یک نماد قابل رؤیت از کل فعالیت‌ها و فرایندهای سازمان است. متغیرهای زیادی را به عنوان ابعاد ساختار سازمانی نام برده‌اند، از آن جمله می‌توان به اجزای اداری، استقلال، تمرکز، پیچیدگی، تفویض اختیار، تفکیک، رسمیت، انسجام، حرفه‌ای شدن، حیطه نظارت، تخصص‌گرایی، استانداردسازی و سطوح سلسله مراتب عمودی اشاره کرد. ساختار سازمانی پیچیده و رسمی، ساختاری است که در آن سازمان‌ها دارای سطوح سلسله مراتب زیاد

(تفکیک عمودی)، حیطه نظارت گسترده (تفکیک افقی) و مکان‌های جغرافیایی چندگانه باشند. در ساختارهای پیچیده مشکلات کنترل و هماهنگی را افزایش می‌یابد و سازمان‌ها برای حفظ موقعیت خود در مقابل رقبا باید نوآوری را افزایش دهند (منوچهری، ۱۴۰۱: ۱۹۶).

۳- روش پژوهش

پژوهش پیش رو از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری تحقیق، ۴۸۲۸ نفر سرپرست خانوار در ۲۵ روستاهای بدوستان غربی در شهرستان استان آذربایجان شرقی بودند. برای تعیین حجم نمونه از سرپرستان خانوار از جدول کرجسی مورگان استفاده شده است. حجم نمونه سرپرستان خانوار ۳۵۷ بدست آمد. به منظور دستیابی به نمونه‌ها در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده گردید. بطوری‌که روستاها به تفکیک سه گروه اصلی با جمعیت زیر ۵۰ خانوار، ۵۰ تا ۱۰۰ خانوار و بالای ۱۰۰ خانوار طبقه بندی شدند. به این ترتیب ۲ روستا از بین روستاهای زیر ۵۰ خانوار، ۱ روستا از بین روستاهای بین ۵۰ تا ۱۰۰ خانوار و ۴ روستا از بین روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار، بصورت تصادفی ساده انتخاب شدند خانوارهای نمونه در هر یک از روستاهای منتخب با از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات بر اساس مطالعات اسنادی و برداشت‌های میدانی (پرسش‌نامه) بوده است برای ارزش گذاری سوالات از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (۱-خیلی کم، ۲-کم، ۳-متوسط، ۴-زیاد، ۵-خیلی زیاد) استفاده شد. در این راستا شاخص‌های هشتگانه حکمروایی گویه‌بندی و به کارگرفته شد. روایی محتوای سوال‌های پرسشنامه توسط اساتید و کارشناسان امر مورد تأیید قرار گرفته و برای محاسبه پایایی سوالات نیز ابتدا با پیش آزمونی، پرسشنامه بر روی نمونه‌ای به حجم ۳۰ نفر در روستای اماندی که در دهستان مواضع خان شرقی بخش خواجه شهرستان هریس واقع شده است ابتدا تکمیل و ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه که به صورت طیف لیکرت بودند محاسبه گردید.

جدول ۲: گویه‌های مربوط به شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی

شاخص	گویه‌ها
مشارکت	<p>میزان مشارکت مردم در مشکلات روستا</p> <p>میزان مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های مهم روستا مثلاً احداث راه روستایی</p> <p>میزان مشارکت در نهادهای مدنی</p> <p>میزان ترغیب و تشویق مردم روستا برای شرکت در انتخابات</p> <p>میزان مشارکت در فعالیت‌های عام‌المنفعه</p> <p>میزان مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی (نظیر کارگاه‌های تولیدی و ...)</p>
پاسخگویی	<p>میزان تعهد پذیری مدیران روستا در قبال امورات روستا</p> <p>میزان پاسخگویی مدیران روستا در قبال وظایف قانونی</p> <p>میزان شفاف بودن و تشریح برنامه‌ها توسط مسئولان روستا</p> <p>میزان اجرای فعالیت‌ها با همکاری مردم</p> <p>میزان میزان باورپذیری ذینفعان برای پاسخگو بودن</p> <p>میزان باورپذیری به پاسخگویی در فرایند مدیریت</p> <p>میزان سازماندهی شیوه‌های اجرای پاسخگویی</p> <p>میزان رضایتمندی از پاسخگو بودن مدیران و مسئولان</p>
قانونمندی	<p>میزان احترام به حقوق افراد</p> <p>میزان بی‌طرفی و برابری در برابر قانون</p> <p>میزان احترام به حقوق جمعی</p> <p>میزان آگاهی و اطلاع مدیران روستا از حقوق (حقوق مربوط به فاضلاب بهداشت محیط)، مکان زندگی محل</p> <p>میزان پای بندی به قوانین و عرف محل</p> <p>میزان قانون محوری روستائیان</p> <p>میزان کنترل فساد</p>
توافق جمعی (اجماع محوری)	<p>میزان نگرش باور به جمع و کار جمعی</p> <p>میزان رابطه بین مسئولان روستا با مردم</p> <p>میزان رابطه و تعامل سه نهاد</p> <p>میزان توافق جمعی روستائیان در امور روستا</p> <p>میزان توافق جمعی محیط درون روستا با محیط بیرون روستا</p> <p>شیوه‌های حل اختلاف نظر بین روستائیان</p>
کارآیی و اثربخشی	<p>میزان بهبود مستمر اقدامات و فعالیت‌ها در روستا</p> <p>میزان کاهش هزینه‌های روستا</p> <p>میزان نهادینه کردن فرهنگ توانمندی، ظرفیت‌سازی</p> <p>میزان بهبود بازآفرینی نهادی</p> <p>میزان بهبود فرایند یادگیری تعاملی</p> <p>میزان افزایش کیفیت مهارت‌ها و کارآفرینی در روستا</p>

<p>میزان بهبود فرایند برنامه ریزی و تصمیم‌گیری</p> <p>میزان بهبود شیوه و سبک مدیریت روستایی</p> <p>میزان رضایتمندی روستائیان از خدمات ارائه شده</p> <p>میزان استفاده مسئولین روستا از افراد باتجربه روستا، استفاده از دانش روز در فرایند اجرای برنامه و فعالیت‌ها</p> <p>عملکرد دولت به طور کلی در روستای شما</p> <p>عملکرد شورای اسلامی در روستا</p> <p>عملکرد دهیار در روستای شما</p>	
---	--

۴- معرفی منطقه مورد مطالعه

۴-۱- مشخصات جغرافیایی شهرستان هریس

شهرستان هریس یکی از شهرستان‌های استان آذربایجان شرقی است که از دو بخش مرکزی و خواجه تشکیل شده است و با وسعت ۲۳۴۵ کیلومتر مربع در ۶۰ کیلومتری تبریز واقع شده است. جمعیت این شهرستان طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۶۹۰۹۳ نفر است. مرکز این شهرستان، شهر هریس می‌باشد. شهرستان هریس از سمت شرق به شهرستان‌های سراب و مشگین شهر، از سمت غرب به شهرستان تبریز، از سمت شمال به شهرستان‌های ورزقان و از سمت جنوب به شهرستان بستان‌آباد محدود شده است. از نقاط دیدنی این شهرستان می‌توان به آب معدنی اکوزداغی، امامزاده ابواسحاق، دربند هرزه ورز، میدان قلعه‌بوری، چشمه سوقالخان، منطقه گردشگری سابلاق، تپه دوزده باغیرزرنق، گورستان مینق، سد پارام، سد ارباطان و روس قلعه‌سی، پل تاریخی و نیار، برج دیده‌بانی بخشایش اشاره کرد. نیروگاه سیکل ترکیبی هریس از منابع انرژی در این منطقه است. مرغوب‌ترین و معروفترین فرش پشمی آذربایجان در شهرستان هریس بافته می‌شود در چند سال اخیر جاده جدیدی ۵ کیلومتر بعد از خواجه راه اصلی اهر-تبریز را به هریس متصل می‌کند جاده قدیمی نیز کماکان دایر است فاصله هریس تا تبریز حدود ۶۷ کیلومتر است.

شکل ۱: نقشه شهرستان هریس (منبع: استانداری آذربایجان شرقی، ۱۴۰۰)

حدود ۷۰ درصد از وسعت این شهرستان را اراضی جلگه‌ای و ۳۰ درصد آن را مناطق کوهستانی تشکیل می‌دهند. پست‌ترین نقاط آن ۱۵۰۰ متر و مرتفع‌ترین آن ۳۱۴۳ متر از سطح دریا ارتفاع دارد و مهم‌ترین کوه‌ها و ارتفاعات منطقه بدین شرح هستند: رشته کوه‌های بزغوش، سابلاغ داغ، آق داغ و قوشاداغ با قله‌ای به ارتفاع ۳۱۴۳ متر در شمال هریس و در حد فاصل دو شهرستان اهر و هریس در امتداد شرق به غرب واقع شده و مرز مشترک حوضه آبریز ارس و تلخه رود بوده. کوه آیناخلي که از شمال شرقی به جنوب غربی در بخش خواجه کشیده شده و حداکثر ارتفاع آن ۲۸۷۳ متر است. کوه پیرداغ که با ارتفاع ۲۸۵۲ متر در منتهی الیه غرب شهرستان هریس واقع شده و از ارتفاعات مشرف به روستای نهند در بخش خواجه می‌باشد.

شهرستان هریس در مرتفعات دارای اقلیم استیپی سرد و در نقاط پست یعنی کناره تلخه رود دارای اقلیم مدیترانه‌ای است که به طور کلی دارای زمستان‌های سرد و یخبندان و تابستان‌های ملایم می‌باشد. متوسط درجه حرارت حداقل ۲۵- در زمستان و حداکثر ۳۵ درجه در تابستان می‌باشد. متوسط بارندگی سالانه شهرستان ۳۵ میلی متر بوده که غالباً ۸۷ میلی متر آن در پاییز و ۹۰ میلی متر در زمستان و ۱۷۲ میلی متر در بهار و یک میلی متر در تابستان نازل می‌گردد.

۵- یافته‌های پژوهش

۵-۱- رتبه‌بندی گویه‌های مشارکت از دیدگاه سرپرستان خانوار

نتایج حاصل از رتبه‌بندی متغیرهای مورد بررسی براساس ضریب تغییرات در جدول (۳) نشان می‌دهد، سه گویه میزان مشارکت مسئولان روستا، مشارکت در فعالیتهای عام‌المنفعه، میزان مشارکت در کارهای بدون دستمزد به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۴۴۶، ۰/۴۵۱ و ۰/۴۵۷ بیشترین میزان اهمیت را از دید پاسخگویان داشتند.

جدول ۳: رتبه بندی گویه‌های مشارکت از دیدگاه سرپرستان خانوار

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۴۴۶	۱/۲۸	۲/۸۷	میزان مشارکت مسئولان روستا در پروژه ای عمرانی انجام شده توسط دولت
۲	۰/۴۵۱	۱/۱۲	۲/۴۸	میزان مشارکت در فعالیتهای عام‌المنفعه
۳	۰/۴۵۷	۱/۲۹	۲/۸۲	میزان مشارکت در کارهای بدون دستمزد
۴	۰/۴۹۰	۱/۳۰	۲/۶۵	میزان ترغیب و تشویق مردم روستا برای شرکت در انتخابات
۵	۰/۴۹۷	۱/۰۸	۲/۱۷	میزان مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های مهم روستا مثلا احداث راه روستایی
۶	۰/۴۹۸	۱/۰۸	۲/۱۷	میزان مشارکت مردم در مشکلات روست
۷	۰/۵۲۸	۱/۲۱	۲/۲۹	میزان مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی (نظیر کارگاه‌های تولیدی و..)
۸	۰/۵۳۸	۱/۲۱	۲/۲۵	میزان مشارکت در نهادهای مدنی

۲-۵-رتبه‌بندی گویه‌های پاسخ‌گویی از دیدگاه سرپرستان خانوار

نتایج حاصل از رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به شاخص پاسخگویی براساس ضریب تغییرات در جدول (۴) نشان می‌دهد سه گویه شفاف بودن و تشریح برنامه‌ها، پاسخگویی مدیران و سازماندهی شیوه‌های اجرایی با ضریب تغییرات ۰/۳۴۱، ۰/۴۰۷، ۰/۴۱۳ به ترتیب بیشترین میزان اهمیت را از دیدگاه پاسخگویان دارا می‌باشند.

جدول ۴: رتبه‌بندی گویه‌های پاسخگویی از دیدگاه سرپرستان خانوار

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۳۴۱	۰/۹۶	۲/۸۱	میزان شفاف بودن و تشریح برنامه‌ها توسط مسئولان روستا
۲	۰/۴۰۷	۱/۰۶	۲/۶۰	میزان پاسخگویی مدیران روستا در قبال وظایف قانونی
۳	۰/۴۱۳	۱/۱۵	۲/۷۸	میزان سازماندهی شیوه‌های اجرای پاسخگویی
۴	۰/۴۴۱	۰/۹۴	۲/۱۳	میزان تعهد‌پذیری مدیران روستا در قبال امورات روستا
۵	۰/۴۶۱	۱/۲۶	۲/۷۳	میزان باورپذیری ذینفعان برای پاسخگوبودن
۶	۰/۴۶۹	۱/۱۷	۲/۴۹	میزان باورپذیری به پاسخگویی در فرایند مدیریت
۷	۰/۴۹۶	۱/۳۷	۲/۷۶	میزان رضایتمندی از پاسخگوبودن مدیران و مسئولان
۸	۰/۴۹۸	۱/۲۵	۲/۵۱	میزان اجرای فعالیت‌ها با همکاری مردم

۳-۵-رتبه‌بندی گویه‌های قانونمندی از دیدگاه سرپرستان خانوار

براساس نتایج جدول (۵) درباره رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به قانونمندی از دیدگاه سرپرستان خانوار مشخص می‌شود

که گویه‌های قانون محوری روستائیان و میزان پای‌بندی به قوانین به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۴۸۷ و ۰/۳۸۰ رتبه اول و آخر را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵: رتبه بندی قانونمندی از دیدگاه سرپرستان روستا

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۳۸۰	۱/۰۴	۲/۷۳	میزان قانون محوری روستائیان
۲	۰/۳۹۰	۱/۱۲	۲/۸۷	میزان احترام به حقوق افراد
۳	۰/۴۱۴	۱/۱۸	۲/۸۵	میزان کنترل فساد
۴	۰/۴۲۶	۱/۰۴	۲/۴۴	میزان احترام به حقوق جمعی
۵	۰/۴۲۸	۱/۲۲	۲/۸۵	میزان آگاهی و اطلاع مدیران روستا از حقوق (حقوق مربوط به فاضلاب بهداشت محیط)، مکان زندگی محل
۶	۰/۴۴۱	۱/۱۳	۲/۵۶	میزان قانون محوری روستائیان
۷	۰/۴۸۷	۱/۳۵	۲/۷۷	میزان پای‌بندی به قوانین و عرف محل

۴-۵- رتبه بندی گویه‌های مسئولیت پذیری از دیدگاه سرپرستان خانوار

نتایج حاصل از رتبه‌بندی متغیرهای مورد بررسی براساس ضریب تغییرات در جدول (۶) نشان می‌دهد، سه گویه میزان کنترل و پایش عملکرد، عدم عدول از اختیارات، آگاهی‌سازی به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۳۱۸، ۰/۳۳۹، ۰/۳۹۹ بیشترین میزان اهمیت را از دید پاسخگویان دارا بودند.

جدول ۶: رتبه بندی مسئولیت‌پذیری از دیدگاه سرپرستان روستا

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۳۱۸	۰/۷۹	۲/۴۸	میزان کنترل و پایش عملکرد مدیران روستا
۲	۰/۳۳۹	۱/۰۸	۳/۱۸	میزان عدم عدول از اختیارات تفویض شده
۳	۰/۳۹۹	۱/۰۹	۲/۷۳	میزان آگاهی‌سازی
۴	۰/۴۰	۱/۰۲	۲/۵۵	میزان شایسته‌سالاری
۵	۰/۴۱۹	۰/۹۱	۲/۱۷	میزان تمرکززدایی و تفویض اختیار

۶	۰/۴۳۰	۱/۱۴	۲/۶۵	مسئولیت پذیری مسئولان و مدیران در قبال مسئولیت و وظیفه خود
۷	۰/۴۳۶	۱/۲۰	۲/۷۵	کمک به بهبود وضعیت عمران و آبادی و پیشرفت روستا توسط دولت و نهادهای دولتی
۸	۰/۴۲	۱/۰۵	۲/۵۰	میزان توانمند سازی مردم روستایی
۹	۰/۴۴۴	۱/۰۹	۲/۴۵	میزان اعتراف به خطا و اشتباه مدیریتی
۱۰	۰/۴۹۰	۱/۲۹	۲/۶۳	میزان توانمندی های فردی و مهارتی
۱۱	۰/۴۹۵	۱/۱۷	۲/۳۶	میزان رضایتمندی مردم از مسئولیت پذیری

۵-۵-رتبه بندی گویه های عدالت محوری از دیدگاه سرپرستان خانوار

نتایج حاصل از رتبه بندی متغیرهای مورد بررسی براساس ضریب تغییرات در جدول (۷) نشان می دهد، سه گویه اعتقاد به حقوق شهروندی، رعایت اصل تعادل و توازن، مدیریت و استفاده صحیح و معقولانه به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۳۸۳، ۰/۴۱۹، ۰/۴۳۱ بیشترین میزان اهمیت را از دید پاسخگویان دارا بودند.

جدول ۷: رتبه بندی عدالت محوری از دیدگاه سرپرستان روستا

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۳۸۳	۱/۰۷	۲/۷۹	میزان اعتقاد به حقوق شهروندی
۲	۰/۴۱۹	۱/۰۹	۲/۶۰	میزان رعایت اصل تعادل و توازن
۳	۰/۴۳۱	۱/۱۴	۲/۶۴	مدیریت و استفاده صحیح و معقولانه از منابع و امکانات در دسترس روستا توسط مسئولان
۴	۰/۴۳۵	۱/۱۹	۲/۷۳	میزان عدالت در اجرا
۵	۰/۴۴۳	۱/۱۸	۲/۶۶	میزان تخصیص بهینه منابع
۶	۰/۴۶۷	۱/۰۸	۲/۳۱	میزان برابری فرصت ها
۷	۰/۴۷۳	۱/۳۵	۲/۸۵	میزان عدم تبعیض جنسیتی
۸	۰/۴۹۷	۱/۱۵	۲/۳۱	میزان تجهیز منابع

۶-۵- رتبه‌بندی گویه‌های شفافیت از دیدگاه سرپرستان خانوار

براساس نتایج جدول (۸) درباره رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به شفافیت از دیدگاه سرپرستان خانوار مشخص می‌شود که گویه‌های اطلاع‌یابی، احترام به اخلاقیات، تصمیم‌گیری‌های آشکار به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۴۲۷، ۰/۴۳۲، ۰/۴۴۳ بیشترین رتبه را داشتند.

جدول ۸: رتبه‌بندی شفافیت از دیدگاه سرپرستان روستا

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۴۲۷	۱/۰۶	۲/۴۸	میزان اطلاع‌یابی برای شفافیت تصمیم‌ها
۲	۰/۴۳۲	۱/۲۴	۲/۸۷	میزان رعایت اخلاقیات و صداقت در دادن اطلاعات
۳	۰/۴۴۳	۱/۲۵	۲/۸۲	میزان تصمیم‌گیری‌های آشکار و نهمان مدیران روستا
۴	۰/۴۸۳	۱/۰۴	۲/۱۵	میزان قابلیت دسترسی به جریان آزاد اطلاعات

۷-۵- رتبه‌بندی گویه‌های توافق جمعی از دیدگاه سرپرستان خانوار

نتایج حاصل از رتبه‌بندی متغیرهای مورد بررسی براساس ضریب تغییرات در جدول (۹) نشان می‌دهد، سه گویه توافق جمعی محیط درون روستا، توافق جمعی روستائیان، رابطه بین مسئولان روستا به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۳۳۵، ۰/۳۸۳، ۰/۴۱۷ بیشترین میزان اهمیت را از دید پاسخگویان دارا بودند.

جدول ۹: رتبه بندی توافق جمعی از دیدگاه سرپرستان روستا

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۳۳۵	۰/۸۹	۲/۶۵	میزان توافق جمعی محیط درون روستا با محیط بیرون روستا
۲	۰/۳۸۳	۱/۲۰	۳/۱۳	میزان توافق جمعی روستائیان درامور روستا
۳	۰/۴۱۷	۱/۲۷	۳/۰۴	میزان رابطه بین مسئولان روستا با مردم
۴	۰/۴۴۵	۱/۳۴	۳/۰۱	شیوه‌های حل اختلاف نظر بین روستائیان
۵	۰/۵۱۲	۱/۲۵	۲/۴۴	میزان رابطه و تعامل سه نهاد
۶	۰/۴۵۸	۱/۱۷	۲/۵۵	میزان نگرش باور به جمع و کار جمعی

۸-۵- رتبه بندی گویه‌های کارایی و اثربخشی از دیدگاه سرپرستان خانوار

نتایج حاصل از رتبه بندی متغیرهای مورد بررسی براساس ضریب تغییرات در جدول (۱۰) نشان می‌دهد، سه گویه، سه گویه افزایش کیفیت مهارت‌ها، رضایت‌مندی روستائیان، عملکرد مدیران به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۳۵۸، ۰/۳۷۱، ۰/۳۸۹ بیشترین میزان اهمیت را از دید پاسخگویان دارا بودند.

جدول ۱۰: رتبه بندی کارایی و اثربخشی از دیدگاه سرپرستان روستا

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه
۱	۰/۳۵۸	۰/۹۵	۲/۶۵	میزان افزایش کیفیت مهارت‌ها و کارآفرینی در روستا
۲	۰/۳۷۱	۱/۱۴	۳/۰۷	میزان رضایت‌مندی روستائیان از خدمات ارائه شده
۳	۰/۳۸۹	۱/۱۱	۲/۸۵	عملکرد سایر مدیران (مدیران مدرسه، بهداشت، تعاونی)

۴	۰/۴۰۷	۱/۲۳	۳/۰۲	میزان کاهش هزینه‌های روستا
۵	۰/۴۱۷	۱/۰۳	۲/۴۷	میزان نهادینه کردن فرهنگ توانمندی، ظرفیت سازی
۶	۰/۴۲۹	۱/۱۶	۲/۷۰	میزان بهبود بازآفرینی نهادی
۷	۰/۴۳۹	۱/۲۶	۲/۸۷	میزان بهبود فرایند یادگیری تعاملی
۸	۰/۴۳۹	۱/۲۰	۲/۷۳	عملکرد دولت به طور کلی در روستای شما
۹	۰/۴۵۵	۱/۰۳	۲/۲۶	میزان استفاده مسئولین روستا از افراد باتجربه روستا، استفاده از دانش روز در فرایند اجرای برنامه و فعالیت‌ها
۱۰	۰/۵۰۶	۱/۲۶	۲/۴۹	میزان بهبود شیوه وسبک مدیریت روستایی
۱۱	۰/۵۰۷	۱/۴۴	۲/۸۴	عملکرد شورای اسلامی در روستا
۱۲	۰/۵۱۲	۱/۶۸	۳/۲۸	میزان بهبود فرایند برنامه ریزی و تصمیم گیری
۱۳	۰/۵۳۹	۱/۳۷	۲/۵۴	عملکرد دهیار در روستای شما
۱۴	۰/۵۹۲	۱/۱۵	۱/۹۴	میزان بهبود مستمر اقدامات و فعالیت‌ها در روستا

۶- نتیجه‌گیری

درسالیان اخیر از بروزترین و مهم‌ترین رویکردها در زمینه مدیریت ، رویکرد حکمرانی مطلوب است که در واقع یک نظام مدیریت به شکل آمیخته و موزون را تداعی می‌کند، که سه ارگان جامعه مدنی، بخش خصوصی و دولت در تمامی برنامه‌ها و پروژه‌ها حضورفعال و مستمر دارند. این الگو، با معیارهایی چون مشارکت، شفافیت، پاسخگویی، قانونمندی، عدالت، کارآیی و توسعه انسانی بر توجه بیشتر به توزیع مناسب خدمات، بالا بردن سطح کیفیت زندگی با رویکرد حکمروایی، توسعه بر مبنای مردم سالاری، کنترل اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی روستا تاکید دارد به عنوان موثرترین و پایدارترین روش به کارگیری مدیریت چند سطحی شهرها، مطرح شده است. از این رو اطلاعات آماری جمع آوری شده و پردازش شده نشان می‌دهد که در مدیریت مجموعه منطقه مورد مطالعه تا حدودی شاخص‌های حکمروایی مطلوب به خوبی به کارگرفته نشده است که در ادامه سعی شده است راهکارهایی اجرایی جهت برطرف کردن این روند ذکر گردد؛

پیشنهادات برای مسئولان

مسئولیت پذیری، پاسخگو بودن و شفاف بودن در برابر وظائف و عملکردهای خود در برابر مردم از طریق برگزاری جلسات عمومی، ترویج شبکه‌های ارتباطی الکترونیکی و..

دخیل کردن مردم در تصمیم‌گیری‌ها و بهره‌گیری از مشارکت آن‌ها در تمامی برنامه‌ها

بررسی میزان رضایتمندی از تمامی مراجعه کنندگان حضوری و غیر حضوری

رعایت اصل توازن و برابری بین تمامی مراجعه کنندگان بنحوی که عدالت برقرار گردد.

ارائه ضوابط اصولی یکسان در بهره برداری از منابع، بهداشت محیط و مدیریت مواد زاید جامد و پسماندها در محیط زیست

تقویت ظرفیت و اقتدار محلی - منطقه‌ای برای خود مدیریتی

افزایش توان مهارتی و حرفه‌ای از طریق پادگیری و دیدن آموزش‌های لازم در زمینه فعالیت‌های غیرکشاورزی به منظور افزایش درآمد.

برگزاری کلاس‌های آموزشی - ترویجی برای آموزش روستائیان در زمینه حفاظت از منابع طبیعی روستا، آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی نظیر آموزش تعمیر ماشین آلات کشاورزی، خیاطی، و... در جهت توسعه کارآفرینی در روستا تشکیل گروه‌ها و تشکل‌های یاریگر در تشکل‌های اجتماعی روستایی، مانند صندوق‌های مالی - محلی روستایی، تشکل‌های زنان روستایی و..

تقویت هر چه بیشتر مشارکت‌های دو سویه (مردم و مدیران) در جهت اهداف و برنامه‌ها و طرح‌های مد نظر (مدیریت روستایی) در راستای توسعه پایدار روستایی، از سطوح پایین به بالا و بالا به پایین

پیشنهادات برای مردم (جامعه مدنی)

شرکت فعال، گسترده و جدی تشکل‌ها و نهادهای مردمی در هرگونه برنامه و تصمیمی که برای مجموعه شهری و منطقه‌ای اتخاذ شود.

شفاف بودن مقیاس منطقه شهری به دلیل مزایای مجاورت مجموعه شهری واقع در حریم شهرها، و کنترل تمرکز و انباشت فضایی جمعیت، فعالیت و منابع موثر در توسعه محلات غیررسمی و حاشیه نشینی نگرش و اعتقاد به کار گروهی و جمعی موثر در جهت آبادانی و پیشرفت شهری و منطقه‌ای.

منابع

- ارشدی، ع، حیدری ساربان، و. و یاری حصار، ا. ۱۳۹۵. ارزیابی اثرات حکمروایی بر توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی شهرستان نیر). جغرافیایی فضای گردشگری. ۷ (۲۵): ۳۳-۵۰.
- اسفرم، ی. ۱۳۹۳. نقش حکمروایی خوب روستایی در توسعه کالبدی مطالعه موردی: دهستان بهمنی سرحدی غربی). پایان نامه کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس.
- اسماعیلی، ع. ۱۳۹۱. بررسی منابع و محدودیت‌های تحقق حکمروایی خوب شهری در کلان شهر تبریز پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری.
- ادهم ملکی، م. و خسروی پوز، بهمن. ۱۴۰۱. مطالعات اجتماعی ایجاد و استقرار مدیریت مشارکتی آب در شبکه‌های آبیاری و زهکشی (مطالعه موردی: شبکه اصلی آبیاری و زهکشی میان آب شوستر، واحد عمرانی داریون ۶). فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴، شماره ۴، صص ۳۰۳-۲۸۵.
- پورعنقا، ع. ۱۳۹۴. ارزیابی و تحلیل میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در شهر ماکو. پایان نامه کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.
- خسروی، ن. ۱۳۹۶. بررسی تطبیقی شاخص‌های حکمروایی مطلوب و توسعه پایدار روستایی (مورد مطالعه شهرستان بیرجند). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه بیرجند.
- رحمانی‌فضلی، ع. ر.، صادقی، م. و علیپوریان، ج. ۱۳۹۴. بنیان‌های نظری حکمروایی خوب در فرایند مدیریت روستایی نوین. مدیریت شهری. ۳۷: ۴۳-۵۴.
- رزمی، م. ج. و صدیقی، س. ۱۳۹۱. الزامات تحقق حکمرانی خوب برای دستیابی به توسعه انسانی، چهارمین همایش ملی اقتصاد، دانشگاه آزاد خمینی شهر.

- زیاری، ک.، و پوراحمد، ا.، و حاتمی نژاد، ح.، و باستین، ع. ۱۳۹۷. سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهرها (مطالعه موردی: شهر بوشهر). پژوهش و برنامه‌ریزی شهری ۹(۳۴): ۱-۱۸.
- سجاسی، ح.، و سفرم، ی.، و رهبری، م. ۱۳۹۶. تحلیل نقش مدیریت محلی در کاهش آسیب پذیری کالبدی با رویکرد حکمروایی خوب (مطالعه موردی: دهستان بهمئی سرحدی غربی). دوره ۴، شماره ۳: ۴۲۶-۴۰۵.
- سنجرانی، ز. ۱۳۹۶. تحلیل میزان تحقق الگوی مناسب حکمروایی خوب در مدیریت روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان زهک). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه زابل - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- شریف‌زادگان، م.، و قانونی، ح. ۱۳۹۶. تحلیل رابطه حکمروایی خوب شهرها و کیفیت زندگی شهرها. رفاه اجتماعی، ۱۷(۶۶۹): ۱۸۵-۲۲۱.
- صادقی، م.، ستایش منش، م. ۱۴۰۲. بررسی مؤلفه‌های تأثیر گذار به مطالعه موردی: دهستان پنجه علی، شهرستان قروه، جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۲، دوره ۵، شماره ۴، صص ۷۷۸-۷۹۴.
- صدیقی، س. ۱۳۹۲. بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر توسعه پایدار در کشورهای در معرض مخاطره نفرین منابع. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد.
- یزدانی، م. ح.، فرزانه سادات زارنجی، ژ. و جامی اودولو، م. ۱۴۰۲. بررسی نقش سنت‌های فرهنگی بر توسعه پایدار شهرها با رویکرد جنبش شهرآرام (مطالعه موردی: شهر اردبیل). جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۲، دوره ۵، شماره ۴، صص ۴۵۴-۴۴۲.
- طاهری‌عطار، غ. ۱۳۸۹. الگوی ملت‌سازی در پرتوی حکمرانی خوب. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده مدیریت.
- ظاهری، م. و روستایی، ش. پورعنقا، ع. ۱۴۰۰. ارزیابی و تحلیل میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در شهر ماکو. مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. ۲ (۵): ۹۵-۱۰۳.
- خلیلی، ل.، کاظمیه، ف.، یادآور، ح. ۱۴۰۰. پایان نامه کارشناسی ارشد. تحلیل حکمروایی خوب در پایداری روستاها (مورد مطالعه روستاهای دهستان بدوستان غربی شهرستان هریس).
- عظیمی‌آملی، ج.، رکن‌الدین افتخاری، ع.ر.، پورطاهری، م. و احمدی‌پور، ز. ۱۳۹۰. تحلیل حکمروایی خوب در پایداری روستاها (مورد: روستاهای استان مازندران). پژوهش‌های روستایی. ۲ (۴): ۱-۳۲.

- عبدی، س، ۱۳۹۴. اثر وابستگی اقتصاد به منابع طبیعی و حکمرانی بر توسعه پایدار. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم اقتصادی.
- لطیفی ینگیجه، س. ۱۳۹۴. بررسی عوامل مؤثر بر تحقق پذیری حکمروایی خوب شهری (مورد مطالعه: کلان شهر کرج). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور، رشته مدیریت اجرایی گرایش استراتژیک.
- معمارزاده، غ.، فرهادی محلی، ع. و سرافرازی، م. ۱۳۸۹. گردشگری و توسعه پایدار همایش منطقه‌ای صنعت توریسم. خمینی شهر.
- مؤمنی، ا.، جهانشیری، م. و عزمی، آ. ۱۳۹۹. اثرات حکمروایی خوب برزیست‌پذیری سکونتگاه‌های پیراشهری در دهستان آدران. مجله توسعه فضاهاى پیراشهری. ۲(۳): ۱۹۳-۲۰۵.
- منوچهری، ف. ۱۴۰۱. حکمروایی خوب شهری ضرورت رسیدن به بهره‌وری و مدیریت منابع انسانی سازمان‌ها، جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۱، دوره ۴، شماره ۴، صص ۱۸۶-۲۰۴.
- UNDP. 2008. A Users' Guide to Measuring Local Governance. UNDP Oslo Governance Centre.
- UNDP (Urban Governance Index). 2002. A Tool to Measure Progress in Achieving Good Urban Governance (Global Campaign on urban governance), available at: <http://www.unhabitat. Org>.
- Rysz, Kamil, Mazurek, Kinga.)2015(. Contemporary foundations of the theory of urban development
- case study smart, slow and compact city theory, Environmental & Socio-economic Studies, 3, 4: 39-46.